

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

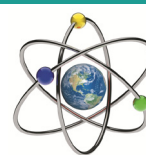

№10
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 612 sahifa,
3-oktyabr, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Use of Innovative Pedagogical Technologies in the Development of Critical Thinking	16
<i>Gulnar Atakhanova Orinbaevna</i>	
Current Aspects of Designing and Implementing Extracurricular Educational Activities at the Primary General Education Level.....	20
<i>Amankosova Dinara Gabitovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsiyati va kasbiy mahorati shakllanishining nazariy asoslari....	24
<i>Axmadaliyeva Moxlaroy To'xtapolatovna</i>	
Pedagogical Model and Stages of Teaching Subjects Through a Project-Based Approach	28
<i>Bannayev Qosimjon</i>	
Lotin tili va zamonaviy tibbiy terminologiya: tarixi, vazifasi va amaliy ahamiyati	31
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Motor alaliyaning nonutqiy simptomatikasi	34
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Talabalar etnomadaniy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari	38
<i>Isomiddinov Asliddin Baxriddin o'g'li</i>	
Texnologiya darslarida o'quvchilarning texnik savodxonligini robototexnika elementlari asosida rivojlantirish.....	41
<i>Jabborova Umida</i>	
Fizika fanini mutaxassislik fanlari integratsiyasi asosida o'qitishda bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	45
<i>Xayrullayev Asliddin Isatullayevich</i>	
Talaba tomonidan mutaxassislik tilini o'zlashtirishda monologik nutqni o'rgatishning samarali usullari masalasi haqida.....	51
<i>Karimov N. M.</i>	
Zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashda kasbiy motiv va motivatsiyaning o'rni	54
<i>Melikova Einora Shuxratovna</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli.....	58
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
O'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	62
<i>Nishonova Dilafuz</i>	
Computer-Based Formative Assessment: Advantages and Challenges in Teaching English to High School Students	66
<i>Obidjonova Shokhista Bakhtiyorovna</i>	
Metata'lim texnologiyalari asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlash tizimini takomillashtirish.....	70
<i>O'rolboyeva Durdona Sayfiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi darslarning an'anaviy darslarga nisbatan samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	73
<i>Rasulev Bobirjan Atxamovich</i>	
Pedagogik faoliyatda pedagogning kasbiy taraqqiyoti motivatsiyasining psixologik xususiyatlari	78
<i>Rustamova Surayyo Shaxobiddinovna</i>	
Innovatsion kompetentlik tushunchasi va uning ilmiy-pedagogik asoslari.....	84
<i>Soliyev Eliyor Ravshan o'g'li</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv idrokini o'yinlar yordamida rivojlantirishning samarali usullari	88
<i>Xalilova Shahnoza</i>	
Zamonaviy ta'limda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati.....	92
<i>Yaqubova Nigoraxon Ibrohimjon qizi</i>	
Soliq yuki – mamlakat soliq soliq tizimining asosiy mezonidir	97
<i>Suyunov Otabek Shuxrat o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va takomillashtirish yo'llari	101
<i>Ibodova Sarvinoz Sayfilloyevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida hospital pedagogika fanini o'qitishning dolzarb masalalari va uning uslubiy ta'minoti	106
<i>Inogamova Dilfuza Rahmatullaevna</i>	

Chizma geometriya va kompyuter grafikasi: an'anaviy fan va zamonaviy texnologiyaning uyg'unlashuvi .	111
Raximov A. M., Tairova N. S., Sabirova D. U., Xasanova S. T., Tashpulatov R. X.	
Геймификация в обучении английскому языку на начальном этапе обучения	114
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Talabalarda tanqidiy va evristik fikrlashni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	117
Adjiev Nayrullo Nazrulloevich	
Konstruktiv yondashuv asosida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish metodikasi.....	122
Amirullayeva Barno Abdulhaqovna	
Kimyo o'qitishda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishning tajriba-sinov natijalari.....	126
Artiqov Maqsud Bahodirovich, Babanazarova Ayzada Omirbaevna	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni bilingvist sifatida shakllantirishda til o'rganish ko'nikmalari va kompetentsiyalarining rivojlanishi	131
Axmadjonova Gulira'no Muxtorjon qizi	
Talabalarining ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'limning metodik yondashuvlari.....	135
Botiraliyeva Gulobar Mahamadismoil qizi	
Talabalarni intellektual faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy sherikchilikning pedagogik va metodik asoslari	139
Dilbarjonov Avazbek Ravshanbek o'g'li	
Teacher-Centered and Child-Centered Methods in Early Childhood Education: Insights From Finland and Uzbekistan	143
Djaparova Gulnoza	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Metodik mahorat kuni" va "Metodik mahorat soati"ni tashkil etish	150
Do'stov Davron Zulhaydarovich	
Theoretical, Methodological, and Practical Factors of Differentiated Education	155
Ergash Shonazarovich Khasanov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirishda kognitiv yondoshuv	160
Gulbahor Xamidova	
Mustaqil ta'lim – mustahkam bilim.....	164
Halima Shukurova Sunatullayevna	
Integrating Google Classroom and Project-Based Learning for Enhanced Synchronous and Asynchronous Education.....	168
Inomkhojaeva Shodiyakhon Abdukodirkhoja qizi	
O'quvchilarning innovatsion fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	174
Mamadaliyev Axadjon G'aniboyevich	
Hududiy rivojlanishda innovatsion yondashuvlarni strategik boshqaruvga integratsiya qilish yo'llari.....	177
Mo'minov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
O'rta yoshdagi ayollarda harakat faoliyatini rivojlantirishda milliy o'yinlarning pedagogik ahamiyati	184
Mustafoev Sherali	
Pedagogical and Psychological Foundations of Developing Higher-Order Thinking Skills in Students.....	188
Nasimova Zarina Isomiddin kizi	
Pedagogik ijodkorlikning kasbiy professionallikda namoyon bo'lish xususiyatlari.....	193
Numonova Dildor Umurzoqovna	
Ko'zi oqiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	196
Qarshiboyev Asliddin	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish masalalari.....	200
Qilichova Marxabo Xudayqulovna	
The Transformation of Existential Thought in British Literature: Iris Murdoch's Philosophical Humanism and the Reinterpretation of Freedom	204
Rahmonqulova Zarnigor Nasimjon qizi	
Sportchilarning elektron platformalardan foydalanishning metodik tahlili	209
Saydullayev Zafar Erkinovich	
Adabiy ta'limda estetik tarbiya	216
Sharipov Elmurod Sa'dulla o'g'li	
O'qituvchi-trenerning ko'p qirrali kasbiy-pedagogik funksiyalari	220
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Uzluksiz kasbiy rivojlanishda art-pedagogikaning o'qituvchilar hissiy farovonligiga ta'siri	223
Suvanova Kamola Raimqul qizi	

Raqamlashtirish muhitida umumta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish	226
<i>Xamidova Komila Maxmudovna</i>	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	231
<i>Yo'ichiyev Shaxriyor Xusanovich, O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi</i>	
Совершенствование профессиональных компетенций будущих инженеров на основе интегративного подхода	235
<i>Умарова Гулчехра Абитовна</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning aqliy qobiliyatining psixologik xususiyatlari	238
<i>Alanazarova Sholpan Artikbaevna, Artiqbaeva Miyassar Jumanazarovna</i>	
Biologiya ta'limida innovatsion metodlarni joriy etishda ta'lim menejmentining roli	241
<i>Allayorova Maloxat Normaxmat qizi</i>	
Integrating Innovative Technologies for the Enhancement of Speech and Communication Skills Among Learners With Intellectual Disabilities in Uzbekistan: Pedagogical Approaches and Developmental Outcomes	244
<i>Donisheva Gulruy Akhrorkulovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilar o'qish savodxonligini rivojlantirishga metodik jihatdan tayyorlash	247
<i>Doniyarov Mavlonbek Arabovich</i>	
Kimyoviy birikmalarda bog'lar sonini hisoblashning yangi matematik usullari	252
<i>Ergashev Vahob Ergashevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	257
<i>G'aniyeva Maftuna Abduaziz qizi</i>	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida steam fanlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning metodik asoslari	261
<i>Jamolova Sitara Muzaffar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik tafakkurini rivojlantirishda didaktik o'yinlar va interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	264
<i>Mamadiyrov Jamol</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar mustaqil faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar	268
<i>Mamayusupova Nafisa Abdulatifovna</i>	
Para yengil atletikachilarda nayza uloqtirish texnikasini takomillashtirish uslubiyati	271
<i>Qiyomova Shohsanam Yarash qizi</i>	
Difficulties in Enhancing Communicativeness of Pre-Service English Teachers	275
<i>Kurbonova Maftuna Fakhriddinovna, Mirzayeva Gulshan Azamatovna</i>	
Principles of Teaching Basic Foreign Language Skills (EFL)	278
<i>Samandarova Gulsara Ismatilloevna</i>	
O'quvchilarning innovatsion ta'lim muhitida tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning dolzarbligi	282
<i>Toshpulatova Farida Radjabovna</i>	
Корпоративная культура педагогов и внутренняя стабильность ДОО	286
<i>Буранова Шохноза Абдуразаковна</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии	290
<i>Шадиева Нигора Шариповна</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida oliy ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar	295
<i>Baytileuova Gulnaz Quralbay qizi</i>	
Yangi avlod pedagoglarini tayyorlash: kompetensiyalar va qadriyatlarining roli	298
<i>Ro'ziboyeva Ma'mura Abdunabiyevna</i>	
Astronomiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvdan foydalanib o'qitishning ta'lim tizimidagi o'rni	301
<i>Barakayeva Sarvinoz To'liqunovna</i>	
Alohida e'tiborga muhtoj bolalar bilan ishlashda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash	305
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Namozova Sevinch Asqar qizi</i>	
Ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalashda pedagogik qadriyatlarining ustuvorligi	310
<i>Jumayeva Gulnara Tursunpulatovna</i>	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlarini maqsadli boshqarishga tayyorlashning nazariy asoslari	314
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i>	
Pedagogical Methodology Improve Students' Professional Mobility in Acquisition of Specialty	319
<i>Khidirova Muhabbat Murodillayevna</i>	

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish	322
<i>Ismoilova Surmaxon Amonovna, Yusupova Mohinur</i>	
Qoraqalpoqlarning dehqonchilik marosimlari	326
<i>Orinboyeva Go'zal Polatovna</i>	
The Complexity of Training Teaching Staff for Work in Public Schools Organized in Medical Stations in Uzbekistan.....	330
<i>Inogamova Dilfuza Rakhmatullaevna</i>	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya fanini o'qitishda STEM yondashuvi orqali o'quvchilarda mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.....	335
<i>Jabbarova Zuhra Omondullayevna</i>	
Eshitishda nuqsoni mavjud bolalarni nutqini shakllantirish metodikasi	338
<i>Z. N. Mamarajabova</i>	
5–7-sinf qizlarida raqamli texnologiyalar ta'sirida tarbiya jarayonining o'ziga xosliklari.....	341
<i>Abdurazzoqova Marg'uba Muxammad qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellekti rivojlantirish diagnostikasi: metodlar va natijalar ..	345
<i>Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna</i>	
PISA topshiriqlari asosida o'quvchilarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish	349
<i>Axunjanova Shirmonoy Isroiljonovna</i>	
Bo'lajak surdotarjimonlar uchun faoliyat turlarini tanlashda ko'maklashish	354
<i>Dehqanova Muborakxon G'iyosiddinova</i>	
Mustaqil ta'limni tashkillashtirishda tarjimadan foydalanish jarayonlari	357
<i>Erkayev Elmirza Temirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'rni.....	361
<i>Jumayeva Muxlisa Shokir qizi</i>	
Tasks, Exercises, and Activities in the English Classroom: Differences, Similarities, and Effective Use	366
<i>Qodirov Olim Odilovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish masalalari	372
<i>Safarova Mohichehra Xonzafarovna</i>	
Malaka oshirish tizimida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tabiiy-ilmiy savodxonligini rivojlantirish masalalari.....	376
<i>Saidova Dilnoza Maripovna</i>	
O'zbekiston va Yaponiya dzyudo trenerlarining mashg'ulot jarayonlarini qiyosiy tahlili.....	380
<i>Sharipov Xabibullo Abduqahhorovich</i>	
"Kompyuter lingvistikasi"ning rivojlanish tendensiyasi.....	386
<i>Xusanboyeva Muxlisa Ikrojon qizi</i>	
Педагогические технологии стратегического развития взаимного сотрудничества организаций дошкольного образования и родителей.....	392
<i>Тухлиев Муслимбек Шерзод угли</i>	
Oliy ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini joriy etish muammolari	397
<i>Dilbar Nurkeldiyeva</i>	
Ixtisoslashtirilgan ta'lim muasasalarida tarbiyaning o'rni.....	401
<i>Laylo Sharopovna Nurmuxamedova</i>	
Intellektida kamchiligi bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvida muloqotning shakllanish xususiyatlari	405
<i>Shahnoza Amirsaidova</i>	
Aqli zaif bolalarga ta'lim jarayonida o'yin faoliyatini shakllantirishning ahamiyati.....	409
<i>Ziyodullayeva E'zoza Ne'matjonovna</i>	
Pedagogik texnologiyalar metodlarini tanlash va qo'llashning umumiy mezonlari	412
<i>Abdullayeva Komila Tursunovna</i>	
Didaktik o'yinlar vositasida 2-sinf o'quvchilarida bog'lanishli nutq ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	416
<i>Askarova Gulayim Arislan qizi</i>	
Yugurib kelib uzunlikka sakrovchilarda tezkorlikni samarali va jadal rivojlantirishni ilmiy asoslash.....	420
<i>Avazov Shukrullo Ibatovich, Nuraliyeva O'g'iloy Shomurotovna, Mustafayev Ismoil Nuralio'g'li</i>	
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'limning o'ziga xos xususiyatlari va zaruriyati.....	425
<i>Axmedova Mastura Jamoliddinova</i>	
Imkoniyati cheklangan o'quvchilarda tabiatshunoslik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	430
<i>Azizova Dilnora</i>	

Bo'lajak shifokorlarda tibbiy – deontologik kompetensiyalarni shakllanishida tibbiy amaliyotning ahamiyati.....	435
Babadjanova Gulchexra Baxtiyarovna	
Bolaning aqliy rivojlanishini yoritadigan ko'rsatkichlar	440
Bozorboyev Javlon Davlatali o'g'li	
Bo'lajak oligofrenopedagoglarning kasbiy-metodik kompetensiyalarini rivojlantirish xususiyatlari.....	445
Daminova Maftuna Asqarali qizi	
Kreativ pedagogika fani va mantiqiy fikrlash kompetentligi orasidagi bog'liqlik.....	449
Diyora Egamberdiyeva	
Oilani mustahkamlovchi va ajralishiga olib keluvchi omillar	454
Haqberdiyev Jamoliddin Abdug'affor o'g'li	
Quality Management as a Functional and Attributive Characteristic of Modern Management.....	458
Jabbarbergenova Bibimaryam Amangeldievna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda pedagogik va psixologik jarayonlar	464
Mamedova Maxfuza Erkinovna	
Huquqiy ong va madaniyatni shakllantirishda yuridik ta'limning roli: tahlil va takliflar	470
Mansurova Zilola Akromxonovna	
Pedagogik ta'limda klaster yondashuvi: O'zbekiston va jahon tajribasi	474
Nafisa Tokhirova Dilshod qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari: zamonaviy yondashuvlar va innovatsion imkoniyatlarning integratsiyasi asosida shakllanish jarayoni.....	478
Norqulov Lutfullo Mamarajabovich	
Montessori metodikasi va undagi bolalar sensomotorikasini rivojlantirishga doir tajribalar tahlili	484
Parmonova Laylo Ilxomovna	
Molekulyar fizikani modellashtirish orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	488
Q. U. Tog'ayeva	
Milliy tarbiyada raqamli vositalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	493
Qo'shnazarova Nozima Maxmutjon qizi	
Learning Intercultural Communication Through Social Media: the Approach of Modern Students	498
Raxmonqulova Feruza Akmal qizi	
Aqliy rivojlanishda muammolari bor maktab o'quvchilarida geometrik tushunchalarni shakllantirishning nazariy asoslar.....	502
Shodiyeva Navbaxor Xabibulla qizi	
Logopedning kasbiy faoliyatida deontologiya va kompetentlikning roli va ahamiyati	506
Temurova Gulchexra Xudoyqulovna, Isomitdinova Shaxinabonu Zavqiddin qizi	
STEAM ta'limida lego konstruktlorlarining o'rni va ahamiyati.....	511
Toshpulatova Farida Radjabovna	
Diagnostikasi va reabilitatsiya qilishda eshitishda nuqsoni bo'lgan bola va ularning ota-onalari bilan bog'liq muammolar.....	514
Toshpulova Nodira Sultonmurod qizi	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligi o'rtasidagi o'zaro munosabat shakllari.....	518
Turdiqulova Luiza Zayniddinovna	
O'zbekistonda ESG tamoyillarining ta'limga integratsiyasi: yutuqlar, muammolar va istiqbollari	522
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning fazoviy tasavvurlarini shakllantirish	526
Xamidova Muyassar Polsaidovna	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning asosiy didaktik prinsiplari.....	530
Yuldashev Shukrullo	
Комплексная методика развития и обучения юных футболистов	536
Ортиков Умиджон Худойбердиевич	
Особенности деятельности детей с нарушением зрения	544
Юсупова Назира	
Integration of Music and Language: Creative Approaches to Teaching English to Music Students	548
Akbarova Moxichexra	

Ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasi.....	553
<i>Alimardonova Malika Botir qizi</i>	
Yosh kurashchilarni jismoniy va aqliy rivojlantirishda basketbol o'yinining ahamiyati	560
<i>Haqnazarov Qurbon Qo'shayevich</i>	
Voleybol murabbiylarining innovatsion fikrlash qobiliyatini shakllantirish usullari	566
<i>Haqqulov Akbar Abdiraupovich</i>	
Sociolinguistic Competence and Intercultural Communicative Competence: Intertwining Concepts and Practical Implications	571
<i>Kuchmurodova Gulnora Khatamovna</i>	
Ilk qadam davlat dasturida steam ta'lim elementlaridan foydalanish imkoniyati	575
<i>Nazarova Aziza Sohib qizi</i>	
Kasbiy rivojlanish jarayonida rahbar shaxsiy sifatlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	579
<i>Roziqova Nazokat Alisher qizi</i>	
Deontologik yondashuvning nazariy-pedagogik asoslari va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati	583
<i>Tashpulatova Nodira Olimjon qizi</i>	
Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikda fanlararo integratsiya asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi o'qituvchilarining metodik salohiyatini oshirish yo'llari.....	586
<i>Xashimova Aziza Alisherovna</i>	
Природа и механизм действия биологических иммуностимуляторов на организм животных	590
<i>Койилова Мехринисо Джураевна</i>	
Badiiy asarlar ustida ishlash jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional intellektini shakllantirish mezonlari	594
<i>Jamalova Kamola Shahobiddinovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish asosida fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish	600
<i>Musurmonova Shaxnoza Dilshod qizi</i>	
Futbolchilarda texnik tayyorgarlikni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	606
<i>Babayev Anvarjon Axmedovich</i>	

MONTESSORI METODIKASI VA UNDAGI BOLALAR SENSOMOTORIKASINI RIVOJLANTIRISHGA DOIR TAJRIBALAR TAHLILI

Parmonova Laylo Ilxomovna

Maktabgacha ta'lim kafedrası v/b dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada Montessori metodikasining bolalar sensomotorikasini rivojlantirishdagi o'rni va samaradorligi tahlil qilingan. Sensomotorika – bolaning sezgi organlari va harakatlari uyg'unligini ifodalovchi muhim psixologik-pedagogik tushuncha bo'lib, uning rivoji bolaning kognitiv, ijtimoiy va jismoniy salohiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Maqolada Montessori muhitida olib borilgan tajribalar asosida sensomotor rivojlanishdagi ijobiy o'zgarishlar, o'ziga xos metodik yondashuvlar va ularning pedagogik ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: Montessori metodikasi, sensomotorika, bolaning rivojlanishi, sezgi, motorika, amaliy faoliyat, metodik tajriba.

Abstract: This article analyzes the role and effectiveness of the Montessori method in the development of children's sensorimotor skills. Sensorimotor development – the integration of sensory perception and physical movement – is a crucial psychological and pedagogical concept that directly influences a child's cognitive, social, and physical growth. Based on experimental practices conducted in Montessori environments, the article highlights positive changes in sensorimotor development, distinctive methodological approaches, and their pedagogical significance.

Key words: Montessori method, sensorimotor skills, child development, sensory perception, motor skills, practical activity, methodological experiment.

Аннотация: В статье рассматриваются роль и эффективность метода Монтеessori в развитии сенсомоторики детей. Сенсомоторика – важное психолого-педагогическое понятие, отражающее координацию чувств и движений ребёнка, что напрямую влияет на его когнитивное, социальное и физическое развитие. На основе анализа практических экспериментов в Монтеessori-среде в статье раскрываются положительные изменения в сенсомоторном развитии, особенности методических подходов и их педагогическое значение.

Ключевые слова: метод Монтеessori, сенсомоторика, развитие ребёнка, чувства, моторика, практическая деятельность, методический опыт.

KIRISH

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar ichida Montessori metodikasi o'zining o'ziga xos falsafasi va bolani shaxs sifatida erkin rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuvi bilan ajralib turadi. Bu metodika asoschisi Maria Montessori ta'kidlaganidek, har bir bola tabiatan faol, mustaqil va o'z rivojlanishining subyektidir. Shu bois, Montessori maktablarida ta'lim jarayoni bolaning tabiiy rivojlanish bosqichlariga mos tarzda tashkil qilinadi. Montessori metodikasida alohida o'rin egallagan yo'nalishlardan biri bu – bolalar sensomotorikasini rivojlantirishdir. Sensomotorika – bu bolaning harakat (motorika) va sezgi (sensorika) orqali atrof-muhitni idrok etishi, uni tushunishi va unga moslashish jarayonidir. Ushbu metodikada maxsus materiallar, muhit va erkin faoliyat orqali bolaning qo'l harakatlari, mayda motorika, ko'rish, eshitish, hid bilish, ushlab va boshqa sezgi organlari faoliyati uyg'un holda rivojlantiriladi. So'nggi yillarda olib borilgan tajribaviy tadqiqotlar Montessori metodikasi asosida tarbiyalangan bolalarda sensomotor rivojlanish sur'ati an'anaviy metodlarga nisbatan yuqoriligini ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada aynan shu boradagi tajribalar tahlili, ularning natijalari va pedagogik ahamiyati yoritiladi.

Zamonaviy ta'lim-tarbiya tizimida erta bolalik davridan boshlab bolalarni uzluksiz ravishda har tomonlama rivojlantirishga doir qator tadqiqotlar olib borilmoqda. Bu borada bir qancha mualliflik dasturlari ham ishlab chiqilgan bo'lib, ular asosan oilada, maktabgacha ta'lim va boshlang'ich ta'lim jarayonida bolalarni aqliy, jismoniy, hissiy va axloqiy rivojlantirishga, ijtimoiy faollikka yo'naltiruvchi dasturlar hisoblanadi. Bunday dasturlardan biri mashhur italiyalik olim Mariya Montessori tomonidan bolalarni har tomonlama rivojlantirishga doir

ishlab chiqilgan dastur bo'lib, u eng optimal usullar va metodikalarni qamrab olganligi bilan ahamiyatlidir. Ushbu dastur bugungi kunda pedagogikada muvaffaqiyatli metodikalardan biri sifatida dunyoning ko'plab rivojlangan mamlakatlaridagi maktabgacha ta'lim muassasalari, boshlang'ich ta'lim maktablari hamda bolalarni rivojlantirish markazlarida samarali qo'llanilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mashhur metodikaning asoschisi – XX asrda Italiyada shifokorlik kasbini egallagan birinchi ayol shifokor hisoblanadi. Uning Italiyada ta'lim sohasini rivojlantirishga qo'shgan hissasini inobatga olgan holda, nomini abadiylashtirish borasida qator tadbirlar amalga oshirilgan. Jumladan, Italiyaning pul birliklaridan birida uning rasmi aks etgan. U dastlab rivojlanishida nuqson bo'lgan bolalar bilan ishlashda o'zining mualliflik reabilitatsiya kursini ishlab chiqdi va bu o'qitish metodikasi yuqori baholandi. 1907-yilda birinchi marta bolalar uyi sog'lom maktabgacha yoshdagi bolalar va maktab o'quvchilari uchun o'z eshiklarini ochdi.

Aynan shu muassasada bugun biz aytayotgan metodika qo'llanilgan. Vaqt o'tishi bilan Montessori metodikasi o'z samarasini ko'rsata boshladi. Ushbu natijalarga tayangan holda olimlar ushbu metodikaga doir ko'plab qo'llanma va kitoblar nashr qildirdi, pedagogika sohasi vakillari va ota-onalar uchun ma'ruzalar o'qidi. Dastlab bir qancha maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyachilar ushbu usuldan foydalana boshladilar va keyinchalik tajriba sifatida boshlang'ich maktablarda ham qo'llanildi. Ushbu metodika yuz yildan oshiq vaqt mobaynida farzand tarbiyasida ota-onalar va pedagoglar orasida juda ommalashdi.

Montessori metodikasining ommalashuvining asosiy sababi – uning faoliyat prinsipi to'g'ri tanlanganidir. Ya'ni, asosiy prinsip bolaning o'z-o'zini tarbiyalash va mustaqil rivojlanish g'oyasiga asoslangan. Shunday qilib, ota-onalar va pedagoglar bolaning faoliyatini uning qiziqishlari, ehtiyojlarini inobatga olgan holda qulay shart-sharoitlar yaratish va bilim olish yo'llarini tushuntirib berish orqali qo'llab-quvvatlaydilar. Shu sababli, ta'lim tizimining shiori "Menga buni o'zim qilishga yordam bering!" tarzida belgilangan. Mashg'ulotlar bir nechta zonalarga bo'lingan holda maxsus tashkil etilgan muhitda o'tkaziladi (ular haqida biroz keyinroq so'z yuritiladi), unda ishlash uchun ko'rsatmalar qulay tarzda tushuntirib boriladi. "Guruhda turli yoshdagi maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilar mashg'ulot olib boradilar: katta yoshdagi tarbiyalanuvchilar kichik yoshdagilarga g'amxo'rlik qilishadi, kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilar esa o'z navbatida katta yoshdagilardan o'rganishga harakat qilishadi."

Tarbiyachilar tarbiyalanuvchilarga hech qaysi topshiriqni bajarishni majburlamasliklari kerak, chunki bola o'zi uchun nima qiziqarli ekanligini o'zi hal qiladi va qancha vaqt sarflashini ham o'zi tanlaydi. Bolalar quyidagi qoidalarga amal qilishga o'rgatiladi: Bola o'zi qila oladigan ishni tarbiyachi yoki ota-onaning yordamisiz bajaradi. Tarbiyachining vazifasi – bolani mustaqillikka yo'naltirish, o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantirishdir. Tarbiyalanuvchilar mashg'ulot davomida shovqin qilmaslik, boshqalarga o'ynash yoki o'qishga xalaqit bermaslik kerakligini biladilar. Tarbiyalanuvchilar mashg'ulot jarayonida foydalangan barcha o'yinchoqlar, yozuv anjomlari va boshqa buyumlarga nisbatan ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishlari hamda ishlatib bo'lgach, joyiga qo'yishlari lozim. Qo'g'irchoq yoki biror o'yinchoqni birinchi bo'lib olgan tarbiyalanuvchi uni birinchi bo'lib ishlatish huquqiga ega bo'ladi. Shu tarzda bolalar o'zlarining va boshqalarning chegaralarini tushunishga o'rganadilar.

Qoidalarga o'z vaqtida rioya qilish va faoliyatni soddalashtirish tarbiyalanuvchilar hayotida barqarorlikni ta'minlaydi, maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zlariga bo'lgan ishonchlarini oshiradi hamda sabr-toqat, tengdoshlari va kattalarga hurmat hissini tarbiyalaydi. Montessori darslarining o'ziga xos xususiyati nimada? Bolalar tarbiya muassasalarida bir nechta zonalarda faoliyat yuritishlari mumkin. Ular zonalarni ixtiyoriy tanlaydilar. Bunday hududiy taqsimot tarbiyachilarga ish joylarini samarali tashkil etish va tartiblash imkonini beradi, shuningdek, bolalarga turli predmetlar ustida yaxshiroq ishlash imkonini yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Montessori metodikasini amalga oshirish yo'nalishlari haqida batafsilroq to'xtalib o'tamiz.

Kundalik hayot zonasi bolalarga eng oddiy maishiy ko'nikmalarni egallashga yordam beradi. Masalan, bir yoshdan uch yoshgacha bo'lgan bolalar polni cho'tka bilan supurishni, tugmachani ochish va turli o'lchamdagi tugmachalarni taqqoslashni, kiyinish va yechinishni, qo'g'irchoqlarni kiyintirishni o'rganadilar. Uch yoshdan yetti yoshgacha bo'lgan bolalar kiyimlarni yuvishni, poyabzal tozalashni va kiyimlarni dazmollashni, meva hamda sabzavotlarni yuvish va maydalashni, hattoki buyumlarni joylashtirishni o'rganadilar. Ushbu mashg'ulotlar bolalarda buyumlarni sezgilar orqali farqlash, mayda va katta motorikasini rivojlantirishga yordam beradi.

Sensor zona. Mazkur zonada jihozlarning shakli, hajmi, rangi va vazni bilan farqlashni o'rgatuvchi mashqlar tashkil etiladi. Shunga o'xshash materiallar bilan o'yinlar (har xil diametrdagi ko'pikli sharlar, butilkalar va bankalarning turli kattalikdagi to'plamlari) tarbiyalanuvchilarda qo'l va barmoqlarning mayda motorikasini, teri-taktil sezgisini, shuningdek bilish jarayonlari, xotira va diqqatni rivojlantiradi.

Matematik zona. Tarbiyalanuvchilarga avvalo sanash ko'nikmasi shakllantiriladi. Shu bilan birgalikda raqamlar o'rgatiladi, hisoblash, matematik belgilar va geometrik shakllar bilan tanishishga yordam beradigan jihozlar asosida mashqlar o'tkaziladi. Bolalar uchun geometrik jismlarning modellari tanlanadi. Kattaroq yoshdagi bolalar matematikaga doir hisob-kitoblar, kasrlar haqida tushuncha beradigan raqamlar to'plamlari hamda yog'och taxtalar yordamida hisoblashni o'rganadilar. Bunday vazifalar bolalarda mavhum va mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi, qat'iyatlilikni tarbiyalaydi.

Til zonasi. Kichik yoshdagi bolalarga ushbu zonada harflar o'rgatiladi, so'z boyligini kengaytirish uchun mo'ljallangan qo'llanmalardan foydalaniladi. Masalan, "Bu nima?", "Bu kim?" mavzusidagi rasmi to'plam qutlari, shuningdek harflar, bosma va bosh harflar to'plamlari, katta yoshdagi bolalar uchun "Mening birinchi so'zlarim" kitoblari shular jumlasidandir. Bunday qo'llanmalar va vositalar yordamida bolalar yozishni va o'qishni o'rganadilar.

Madaniyat zonasi. Bu zona to'rtta guruhga bo'linadi: atrof-muhit zonasi, musiqiy zona, tarix zonasi hamda tasviriy faoliyat zonalar. Ushbu zonalar bolalarni falakiyot, tabiat hodisalari, ob-havo jarayonlari, dunyo xalqlarining madaniyati va urf-odatlar bilan tanishtiradi. Kichik yoshdagi bolalar turli hayvonlarning haykalchalari bilan shug'ullanadilar, katta maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilar esa xaritalar, minerallar to'plamlari bilan ishlaydilar.

TAHLIL VA NATIJALAR

Montessori texnikasining asosiy ustunligi shundaki, bola kattalarning aralashuviz, mustaqil ravishda va o'z tempida rivojlanadi. Metodikaning yutuqlari bilan bir qatorda kamchiliklar ham mavjud bo'lib, foydalanish jarayonida mutaxassislar ushbu kamchiliklarga tez-tez duch kelib turishadi. Jumladan: Montessori mashg'ulotlari davomida bolalarga beriladigan imtiyozlarning ko'pchiligi faqat bolalarning hissiy bilishiga, motorikasini rivojlantirishga, mantiqiy hamda analitik fikrlashga o'rgatishga qaratiladi. Ammo bu usul bolalarning ijodiy fikrlashini shakllantirishga deyarli ta'sir ko'rsatmaydi; Muallifning so'zlariga ko'ra, faqat chaqaloqning intellektual rivojlanishiga ta'sir etib bo'lmaydi. Ammo ko'pgina mutaxassislarning fikricha, bola tug'ilgan paytdanoq kommunikativ jarayonlarga o'rgatish orqali intellektual rivojlanish imkoniyatlari juda katta; Psixologlar tortinchoq va uyatchan bolalarni Montessori metodikasiga o'rgatishda ehtiyotkor bo'lishni tavsiya etadilar. Chunki bunday bolalar o'zlariga berilgan mustaqillikdan to'g'ri foydalana olmasliklari, yordam so'rashga ham tortinishlari mumkin; Shuningdek, Montessori guruhlarida tarbiyalangan bolalar o'zlariga berilgan o'ta erkin muhitga o'rganib qoladilar. Bunday demokratik muhitga o'rganib qolgan bolalar keyinchalik ommaviy maktablardagi tartibga moslashishda qiynaladilar.

Italiyalik shifokor va olim Mariya Montessorining dastlabki ta'lim metodikasi juda qiziqarli va o'ziga xosdir. Montessori sinflarida tarbiyalangan bolalar mustaqil va o'ziga ishongan, kundalik muammolarni mustaqil hal qila oladigan shaxs sifatida shakllanadilar. Ular nafaqat o'z fikrlarini himoya qilishni, balki o'z xatti-harakatlari uchun javobgarlikni ham o'z zimmlariga olishni o'rganadilar. Agar bolalarda bunday fazilatlarni shakllantirish maqsad qilingan bo'lsa, dastlab tarbiyachilarni maxsus qo'llanmalar asosida tayyorlash maqsadga muvofiq bo'ladi. Ushbu yo'nalishda Mariya Montessorining bir qancha kitoblari chop etilgan va bugungi kunda ham keng foydalanib kelinmoqda. Montessorining fikricha, har bir bolaga tabiatan intellektual va fiziologik imkoniyatlar berilgan. Mutaxassislarning vazifasi esa bolaga o'z salohiyatini ochib berishga yordam berish, dunyoni o'zi anglashiga imkon yaratishdan iboratdir. U buni faqat tajriba – ya'ni hissiy, amaliy va intellektual tajriba orqali amalga oshirishi mumkin. Montessori materiallari bilan mashg'ulot o'tkazish bolalarning hissiy qobiliyatini hamda motorikasining uzviyligini rivojlantiradi, harakatlar aniqligini yaxshilaydi va hissiy bilish jarayonlarini faollashtiradi. Bu oddiy mashqlar suv quyish, dukkakli mahsulotlarni aralashtirish, suvni ko'chirish, idish almash-tirish, supurish, polni artish, dazmollash, kir yuvish kabi mashg'ulotlar tarzida tashkil etiladi. Bolalarga bunday mashg'ulotlar juda qiziqarli bo'lib, ular o'zlarini kattalardek his qilishni va kattalardek harakat qilishni yoqtiradilar.

Montessori metodikasi erkinlik prinsipiga asoslangan bo'lib, ushbu metodika o'qitishning o'yin shakliga va bolaning mustaqil mashqlariga tayanadi. Mazkur metodika har bir bolaga individual yondashuvni nazarda tutadi. Tarbiyachi yoki ota-onalar esa shunchaki bolaning yordamchisi sifatida faoliyat yuritadilar. Montessori darslari har bir bola uchun maxsus yaratilgan muhitda, individual ravishda ishlab chiqilgan rejaga muvofiq olib boriladi. O'qitish jarayonida bolaga o'zini boshqarish va xatolarini tahlil qilish imkonini beradigan turli yordamchi vositalardan foydalaniladi. Bunday holatda tarbiyachi faqat bolani yo'naltiradi. Montessori usulidan bolalar uchun ham guruh mashg'ulotlarida, ham MTTlarda, ham uy sharoitida foydalanish mumkin. Bu bolalarga shaxsiy qobiliyat va salohiyatini namoyon etish imkonini beradi. Montessori bo'yicha mashg'ulotlar davomida bolalarning diqqati, kognitiv ko'nikmalari, mantiq tafakkuri, xotirasi va motorikasi rivojlanadi. Jamoaviy o'yinlarga katta e'tibor qaratiladi, bu jarayonda bolalar muloqot qobiliyatini va mustaqilligini rivojlantiradilar. Tizimning o'ziga xos jihati shundaki, mashg'ulotlar turli yoshdagi guruhlarda o'tkaziladi. Shu bilan birga, kichik bolalar kattalarga xalaqit bermaydilar, aksincha, ularga yordam beradilar.

XULOSA

Montessori metodikasi bolalarning tabiiy rivojlanish qonuniyatlariga asoslangan bo'lib, ularning hissiy, aqliy va jismoniy qobiliyatlarini uyg'un rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, sensomotor rivojlanishga qaratilgan faoliyatlar orqali bola nafaqat o'z tanasini boshqarishni, balki atrof-muhitni sezgi organlari orqali chuqurroq idrok etishni o'rganadi. Tajribalar tahlili shuni ko'rsatadiki, Montessori muhiti va materiallari bilan shug'ullangan bolalarda:

- mayda motorika ancha erta rivojlanadi;
- diqqat, idrok va koordinatsiya yuqori darajada shakllanadi;
- mustaqillik hamda o'z faoliyatini boshqarish qobiliyati ortadi.

Shuningdek, sensomotor rivojlanishning kuchayishi bola tayyorlov bosqichidan maktabga o'tish davrida o'quv materiallarini osonroq qabul qilishiga, yozuv va o'qish malakalarini egallashiga katta yordam beradi. Shu bois, Montessori metodikasini kengroq joriy etish va ayniqsa, erta yoshdagi bolalar bilan sensomotor faoliyat-larga alohida e'tibor qaratish ta'lim tizimida yuqori samaradorlikka erishishda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Beruniy, Abu Rayhon. Ruhiyat va ta'lim-tarbiya haqida. – Toshkent, 1992. – 130 b.
2. Boboyeva, D. G. Tevarak-atrofni o'rganishda maktabgacha katta yoshdagi bolalarning bog'lanishli nutqini rivojlantirish. 13.00.02. Ped. fan. nomzodi ... diss. avtoreferati. – Toshkent, 2001. – 25 b.
3. Богуславская, З. М., Смирнова, Е. О. Развивающие игры для детей младшего дошкольного возраста. Книга для воспитателей детского сада. – М.: Просвещение, 1991. – 206 с.
4. Венгер, Л. А. Педагогика способностей. – М.: Знание, 1973. – 117 с.
5. Выготский, Л. С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Эксмо, 2005.
6. Ковалев, А. Г. Психология личности. <http://window.edu.ru/resource/179/76179/files/psichollichn.pdf>
7. Forobiy, Abu Nasr. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2016. – 311 b.
8. Psixologiyadagi bilish jarayonini o'rganishda falsafiy yondashuv – тема научной статьи по наукам об образовании. Электронная библиотека КиберЛенинка. <https://cyberleninka.ru/article/n/psixologiyadagi-bilish-jarayonini-o-rga-nishda-falsafiy-yondoshuv>
9. www.edu.uz
10. www.ziynet.uz

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.